

10 – Stařec a moře – Ernest Hemingway

KONTEXT AUTOROVY TVORBY

Ernest Hemingway (21. 7. 1899, USA – 2. 7. 1961, USA)

- americký spisovatel, novinář, povídkář, dramatik
- miloval přírodu, lov a dobrodružství
- čelní představitel Ztracené generace
- hrál na violoncello a přitom boxoval
- po absolvování základní školy se stal reportérem kansaského listu Star
- byl velmi ovlivněn válečnými událostmi
- hned po vypuknutí 1. světové války vstoupil do italské armády jako dobrovolník ambulantních sborů Červeného kříže - byl těžce raněn
- španělské občanské války se zúčastnil jako reportér
- válečný zpravodaj v Číně - za druhé světové války pobýval na Kubě a vyhledával německé ponorky v Karibském moři
- jeho postavami jsou muži – stateční, cílevědomí, ctižádostiví, staví je do kritické mezní situace, zkouší, jak to hrdinové vydrží a jak se zachovají
- způsob psaní: **metoda ledovce** podstatné je to „pod vodou“, nepopisuje detaily (cílem je aby si to čtenář domyslel)
- v roce 1953 získal Pulitzerovu cenu
- v roce 1954 dostal Nobelovu cenu za dílo Stařec a moře
- ve svých dílech vystupuje pod pseudonymem Nick Adams
- v roce 1961 pravděpodobně spáchal sebevraždu (zastřelil se puškou) - někdy smrt vysvětlována jako nehoda při čištění hlavně
- díla:
 - Fiesta*** – román – vylíčený pocit Lost Generation
 - Sbohem armádo*** – román o tragické lásce mezi americkým dobrovolníkem a anglickou ošetřovatelkou na italské frontě
 - Komu zvoní hrana*** – román – zachycuje španělskou občanskou válku

LITERÁRNÍ/OBECNĚ KULTURNÍ KONTEXT

představitel americké meziválečné prózy

představitel „ztracené generace“

Ztracená generace (Lost generation):

- skupina spisovatelů narozených kolem roku 1900
- spisovatelé zažili první světovou válku a zobrazovali ji ve svých dílech
- vyjadřují pocity vojáků po návratu z války (vrátili se duševně zmrzačení a měli problémy se zařazením se do společnosti)
- pro autory jsou typické životní postoje, kterými dávají najevo nesouhlas a nedůvěru ke společnosti, často staví své hrdiny do velmi nebezpečných situací, kde musí prokazovat svůj charakter základními tématy jsou: zklamání a skepse, rozklad lidských a společenských hodnot, hledání východiska v útěku do přírody nebo kultury

William FAULKNER (1897–1962)

- Američan, prozaik, básník, scenárista, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1949)
- ***Absolone, Absolone*** – román o rozdělení lidí do 3 skupin (černoši, bohatí, bílá chudina)

Francis Scott FITZGERALD

- Američan, účastnil se 1. sv. války jako dobrovolník
- ***Velký Gatsby*** – román o boháči Gatsbym, který chce pomocí svého majetku okouzlit Daisy

John STEINBECK (1902–1968)

- **Nepatří do Lost generation!!**
- Američan, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1962)
- ***O myších a lidech*** – novela o 2 mužích
- ***Hrozny hněvu*** – román o situacích stovek rodin, které se staly obětí sucha

autoři spjatí s americkou ztracenou generací společnou tematikou:

Erich Maria Remarque

- Němec, odešel jako dobrovolník do 1. světové války
- ***Na západní frontě klid*** – protiválečný román

Romain Rolland

- Francouz, prozaik, dramatik, esejista, hudební historik a literární kritik
- nositel Nobelovy ceny za literaturu (1915)
- ***Jan Kryštof*** – inspirován osudy Beethovena
- ***Petr a Lucie*** - novela

U nás

Jaroslav Hašek: ***Osudy dobrého vojáka Švejka***

František Langer: ***Velbloud uchem jehly*** (komedie)

TÉMA

- nekonečný boj člověka s přírodou, lidská statečnost a nezdolnost

MOTIV

- moře, rybaření, smrt, silná vůle, víra v boha

ČASOPROSTOR

- pozdní 40. léta na Kubě (kubánská vesnice poblíž Havany a vody Mexického zálivu)

KOMPOZIČNÍ VÝSTAVBA

- chronologická- děj plyne za sebou, jednotlivé události příběhu jsou uváděny od nejstarších po nejmladší
- retrospektivní pasáže (Santiagovo vzpomínání, snění)

LITERÁRNÍ DRUH

- epika

LITERÁRNÍ ŽÁNŘ

- novela - je prozaický žánr kratšího nebo středního rozsahu podobně jako povídka, s níž se někdy zaměňuje. Od povídky a od románu se liší tím, že se soustředí na jeden jednoduchý, ale poutavý a nápaditý příběh

VYPRAVĚČ

- střídání er-formy (vypravěč) s ich-formou (rozmluvy Santiaga s chlapcem, s rybou a se sebou samým)

POSTAVY

- **Santiago:** starý rybář, samotář, odloučený od společnosti, zamklý, neúnavný, nebojácný, silný fyzicky i duševně, skromný, dřič
 - hrdý na svou práci, schopen bojovat do poslední kapky potu
 - prokazuje velké morální lidské kvality, pevný charakter
- **chlapec Manolin:** Santiagův pomocník, nemohl se Santiágem nalov kvůli zákazu od rodičů, věrný a obětavý pomocník
 - laskavý, má starce moc rád, oslovuje ho jako „dědu“

VYPRÁVĚCÍ ZPŮSOBY

- přímá řeč, nevlastní přímá řeč

TYPY PROMLUV

- ze začátku časté dialogy pro zrychlení děje a charakteristiku postav, poté mnoho monologů

VERŠOVÁ VÝSTAVBA

- není

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

- neutrální obecná pojmenování (ryba, chlapec), jednoduchý jazyk, občasné španělské výrazy

OBSAH DÍLA

Kniha vypráví o starém rybáři Santiagovi, pro kterého je rybaření jedinou obživou. Starci se ovšem dlouho nedaří chytit větší rybu, a proto je ostatním rybářům k smíchu. Aby toho nebylo málo, tak s ním na moře, kvůli zákazu svého otce, přestane jezdit velký pomocník, chlapec Manolin. Stařec má ovšem svoji hrdost a rozhodne se všem dokázat, že stále dokáže chytit velkou rybu. Druhý den ráno se proto na moři vydá dál, než kdy byl. Kvůli svým zkušenostem ví, že pokud chce chytit velkou rybu, tak musí udice spustit do velkých hloubek. Za nějakou dobu zabere opravdu velká ryba. Jenomže má spoustu sil a stařec ji proto nemůže ulovit. Zápasí s ní dva dny bez spaní a s drobnými zraněními. Rybář je ovšem rozhodnut, že nepovolí a rybu zabije, nebo že zabije ryba jeho. Po dvou probdělých nocích ryba ztrácí sílu a Santiago ji uloví. Zjistí, že je to mečoun a je několikrát větší než loďka. Stařec ulovenou rybu přiváže k loďce a vydá se domů. Jenže krvácející ryba přivábí několik žraloků. Rybář se s nimi snaží bojovat, ale nemá šanci a žraloci mu rybu do posledního drobečku sežerou. Zůstane jenom kostra, se kterou se v noci vrátí do přístavu a vyčerpán odejde do svého domu. Ráno ho v posteli objeví chlapec, počká, až se probudí, a potom mu povídá,

kolik lidí se shromáždilo kolem obří kostry. Lidé kostru ryby obdivují a on na sebe může být hrdý.